

До 80-річчя

Євдокії Петрівни Голобородько

Одаїник С. Ф., Гончаренко Л. А., Воскова І. В.*

**НЕОРДИНАРНА ОСОБИСТІТЬ, ЖІНКА, УЧЕНИЙ –
ЄВДОКІЯ ПЕТРІВНА ГОЛОБОРОДЬКО**

Серед славетних імен вітчизняних учених, котрі зробили вагомий внесок у розвиток української педагогічної науки, вирізняється постать Євдокії Петрівни Голобородько – доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента НАПН України, академіка Академії педагогічних і соціальних наук, академіка Міжнародної слов'янської академії освіти імені Я. А. Коменського, академіка Української академії акмеологічних наук, заслуженого діяча науки і техніки.

Євдокія Петрівна належить до тієї інтелектуальної еліти, що становить славу і гордість нашої держави. Людяність, професіоналізм, глибина думки поєднуються в її особі з талантом науковця, а життєвий шлях, безмежна відданість обраній справі, вражаюча працелюбність є прикладом для наслідування. Під керівництвом Євдокії Петрівни не одне покоління науковців пройшло важливий етап свого становлення. Одні захоплюються багатогранністю світогляду видатного вченого, інші навчаються хисту щодо пошуку нових ідей та їх втілення в освітянську практику.

Народилася Є. П. Голобородько в селі Проценково Херсонського району Херсонської (у ті роки – Одеської) області в багатодітній селянській родині. Батьки Євдокії Петрівни були хліборобами і своїх дітей виховували в працелюбстві, шанобливому, турботливому ставленні до інших людей, у першу чергу, до людей праці та доброї душі, повазі до народних звичаїв, традицій і канонів життя. Спочатку Євдокія Петрівна Голобородько (Жакоміна) навчалася в Проценківській початковій, а потім – у Зеленівській семирічній школах, обидві з яких закінчила на «відмінно» й у 1952 році вступила до Херсонського педагогічного училища. Після закінчення середньо-спеціального освітнього закладу (1956 рік) отримала диплом із відзнакою та продовжила навчання на мовно-літературному факультеті Херсонського державного педагогічного інституту ім. Н. К. Крупської (1956-1960 рр.) за спеціальністю «Російська мова і література».

Закінчивши в 1960 році Херсонський державний педагогічний інститут ім. Н. К. Крупської, пішла працювати вихователем і вчителем української мови і літератури в середню школу-інтернат № 1 м. Херсона, адже ще з дитинства мріяла вчителювати. У ці роки трудова діяльність Євдокії Петрівни була спрямована на розвиток індивідуальності кожного школяра, на при-

* © ***Одаїник С. Ф., Гончаренко Л. А., Воскова І. В.***

ТВОРЧИЙ ПОРТРЕТ

щеплення дітям бажання вчитися. Згодом свій талант педагога вона втілювала в Бериславському педагогічному училищі, навчаючи майбутніх учителів, адже сама демонструвала професійну майстерність, педагогічний такт, творчість, упевненість, прагнення до пізнання нового, закоханість у вчительську справу.

У цей період відбулося становлення високопрофесійного, компетентного викладача. Тому закономірним є те, що Є. П. Голобородько продовжила трудову діяльність у Херсонському державному педагогічному інституті ім. Н. К. Крупської (нині Херсонський державний університет), де в різні роки була заступником декана філологічного факультету, завідувала кафедрами російської мови (1980-1985 рр.) та лінгводидактики (1992-2002 рр.). Протягом тривалої роботи в цьому навчальному закладі Євдокія Петрівна разом зі своїми студентами йшла шляхом розвитку, удосконалення, професійного зростання – викладача до професора. За період науково-педагогічної діяльності в Херсонському державному університеті розробила й вела курси практикуму з російської мови, вступу до мовознавства, сучасної російської літературної мови, історичної граматики, історії російської літературної мови, порівняльної граматики, методики викладання російської і української мов, основ наукових досліджень, низку спецкурсів і спецсемінарів.

Окрему сторінку в науково-педагогічній діяльності Євдокії Петрівни становить робота з підготовки вчителів російської мови для Узбецької РСР. Студенти з Узбекистану (більшість із Каракалпакії) навчалися в Херсонському державному педагогічному інституті імені Н. К. Крупської біля 20 років (60–80-ті рр. ХХ ст.). Є. П. Голобородько не лише викладала в них лінгвістичні та методичні курси, а й виконувала обов'язки куратора академічної групи. Багато зусиль для цього вона доклала, підвищуючи грамотність студентів та формуючи їхній науковий світогляд. Екскурсії Херсонщиною, Україною, колишнім Радянським Союзом, зустрічі з видатними людьми, читацькі конференції тощо дали свої результати, адже серед випускників її групи немало відмінників навчання, які згодом стали передовими вчителями, керівниками шкіл, завідувачами райвно УзРСР.

Саме вчителювання дало поштовх до наукових пошуків у педагогічній сфері. Вона навчалася в цільовій аспірантурі при Науково-дослідному інституті педагогіки АПН України, де підготувала й захистила кандидатську дисертацію. Невдовзі розпочала роботу над докторською дисертацією, яку також успішно захистила.

До основних напрямів наукової діяльності Є. П. Голобородько належать: методика навчання російської мови, методика навчання української мови, загальна педагогіка та педагогіка вищої школи, питання виховання та післядипломної освіти.

У свій час вона була членом спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських дисертацій при Південноукраїнському

ТВОРЧИЙ ПОРТРЕТ

державному педагогічному університеті ім. К. Д. Ушинського (м. Одеса), заступником голови спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських і докторських дисертацій у Херсонському державному університеті. Нині є членом цієї спеціалізованої вченої ради. Виступає опонентом, експертом, рецензентом наукових робіт на здобуття ступеня доктора наук, доктора філософії.

Євдокія Петрівна заснувала власну наукову школу, яка успішно працює вже тривалий час. Наукова школа – це природно створений живий організм, який акумулює знання й досвід кожного науковця та переносить їх в освітнє середовище, надиhaє «новачків» на розвиток необхідних для дослідництва компетентностей, підтримує новації, уселяє впевненість, тішить дружнім щирим спілкуванням. Для кожного Євдокія Петрівна відшукає творче завдання, терпляче вислухає думки, підтримає й спрямує на подальші кроки. Вона підготувала 4 доктори та 27 кандидатів педагогічних наук. На цей час є керівником наукових досліджень докторантів, аспірантів, здобувачів.

Очолована вченою науковою школою – це колектив одностудентів, котрі перебувають у постійному пошуку нових ефективних теоретичних і практичних підходів до навчання й виховання підростаючого покоління. Вона вчить молодих науковців знаходити нові методи й засоби підвищення не лише ефективності, а й якості навчально-виховного процесу, формує в них комплексне бачення рішення проблем, зосереджує увагу на тому, що досягти високих результатів можливо лише напруженою, наполегливою працею.

До складу наукової школи Є. П. Голобородько входять понад сорок членів – доктори і кандидати наук, докторанти, аспіранти, здобувачі, магістранти, учителі-експериментатори, співавтори науково-методичних праць. У полі зору діяльності школи – питання методики вивчення української та російської мов, проблеми загальної педагогіки і педагогіки початкової, середньої та вищої школи. Теоретико-експериментальні дослідження проводяться на рівні початкової, основної, старшої й вищої школи, а також у системі післядипломної освіти за такими напрямками:

- методика викладання російської мови як рідної, близькосторідної, іноземної;
- методика викладання української мови;
- методика паралельного викладання російської та інших мов;
- методика викладання української мови в початковій та основній школі;
- питання загальної педагогіки;
- педагогіка вищої школи;
- розвиток педагогічної майстерності;
- проблеми післядипломної освіти.

ТВОРЧИЙ ПОРТРЕТ

За довгий час сформувалася певна система роботи цієї наукової школи: індивідуальні та групові консультації, зустрічі із провідними вченими, самостійна робота в наукових бібліотеках, науково-педагогічні екскурсії та експедиції, творчі зв'язки зі школами та науковими центрами України й зарубіжжя. Особлива увага приділяється педагогічному експерименту, методиці його проведення та обробці результатів.

Усвідомлюючи необхідність в обміні досвідом, у постійному спілкуванні між молодими науковцями, професор Є. П. Голобородько проводить постійно діючі семінари, наприклад, «Творчий розвиток науково-професійної компетентності вчених-педагогів», де розглядаються питання методології наукових досліджень, здійснюється інформування про нові досягнення в галузі лінгводидактики та педагогіки, обговорюються фундаментальні праці з тем досліджень, постійно проводиться огляд відповідних наукових публікацій, зустрічі з відомими вченими НАПН України. На засіданнях семінарів кожен аспірант має можливість подискутувати, провести майстер-клас, поділитися власним баченням вирішення педагогічних проблем. Окрім набуття й поширення наукових знань, у межах школи під керівництвом Євдокії Петрівни відбувається становлення особистості науковця, формується еліта української педагогіки.

Лівою частку в науковій праці Євдокії Петрівни займає підготовка педагогічних кадрів: допомога молодим колегам, консультування аспірантів, керівників навчальних закладів, методистів, викладання на курсах підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. Ще з 1960 року вона бере активну участь у процесі вдосконалення професійної майстерності педагогів. Нині Євдокія Петрівна – професор кафедри педагогіки, менеджменту освіти й інноваційної діяльності Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради.

Проводячи заняття на курсах підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, науковець передає не лише свої багаті знання й досвід, а й відає тепло своєї душі й серця. Захоплена своєю справою, вона надихає багатьох педагогів на наукове зростання. Як високопрофесійний спеціаліст з енциклопедичними знаннями, Є. П. Голобородько завжди приходиться на допомогу. Вона вміє вселити в кожного впевненість у власних силах. У кожному виступі Євдокії Петрівни відчувається творча наснага, могутні поривання до досягнення нового, бажання бути корисною суспільству.

Є. П. Голобородько не втрачає тісних зв'язків з учителями-практиками. Вона завжди знаходиться у вирі проблем шкільного життя, активно залучає до наукових досліджень творчих педагогів, допомагає їм у роботі над статтями, залучає до участі в науково-методичних та науково-практичних конференціях, семінарах, засіданнях, керує їхньою пошуковою роботою. Тісно

ТВОРЧИЙ ПОРТРЕТ

співпрацює з багатьма колективами навчальних закладів області, які займаються експериментальними дослідженнями.

Є. П. Голобородько систематично виступає в засобах масової інформації з актуальних питань освіти.

Окремою сторінкою науково-педагогічної діяльності вченого-педагога є участь у життєтворчості Станіславської загальноосвітньої школи I-III ступенів ім. К. Й. Голобородька Білозерської районної ради Херсонської області. Разом із колегами з КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», представниками своєї наукової школи та педагогічним колективом вищевказаної школи Євдокія Петрівна долучається до проведення різних заходів.

Є. П. Голобородько приділяє багато часу видавничій діяльності, – вона працює в редакційних колегіях низки фахових наукових видань України: «Педагогічні науки», «Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології», «Педагогічний альманах», «Науковий вісник ХДМІ», «Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі», «Русское просвещение»; а також у редакційних колегіях всеукраїнських наукових, науково-методичних, педагогічних журналів: «Світова література», «Русская словесность», «Русский язык в школе», «Русский язык, литература и культура в школе и вузе», «Таврійський вісник освіти». Член міжнародного редакційного комітету «Известия МСАО им. Я. А. Коменского»; була редактором науково-методичного журналу «Розмаїття», головним редактором збірника наукових праць «Метода». Рецензує підручники й методичні посібники.

Коло наукових інтересів Є. П. Голобородько не обмежується суто педагогічними темами, її хвилюють повсякденні виклики соціального життя: умови родинного виховання, полікультурність громади, громадянське становлення особистості школяра, здоров'я та соціальний захист дітей. Відтак знають учену не тільки в науково-педагогічних центрах і навчальних закладах, але й у громадських організаціях, згадуючи добрим словом вдячності за невичерпний розум, світлу мрію. Вона веде активне громадське життя. У 70-х роках ХХ століття була ректором Херсонського народного університету пам'яток історії і культури України; у 80-х роках ХХ століття – головою обласної ради зі стажування молодих спеціалістів; у 90-ті роки ХХ століття – головою психолого-педагогічного комплексу Херсонського державного університету, головою міжкафедрального семінару психолого-педагогічних дисциплін, членом учених і науково-методичних рад, членом правління Херсонського обласного товариства «Знання» та ін. Наразі співпрацює з різними громадськими організаціями.

Нині в її доробку понад 300 друкованих праць з актуальних і важливих для педагогічної науки проблем. Серед них колективні й індивідуальні монографії, підручники, методичні посібники (зокрема й звукові), розробки уроків, методичні

ТВОРЧИЙ ПОРТРЕТ

рекомендації, методичні вказівки, робочі зошити, статті, тези, рецензії праць, присвячені особливостям вивчення близько-споріднених мов, підготовці вчителів-словесників, питанням навчання й виховання підростаючого покоління, інформаційно-комунікаційним технологіям.

Самовіддана праця професора Є. П. Голобородько неодноразово була відзначена державними нагородами. Зокрема, вона нагороджена почесними грамотами Верховної Ради України, Міністерства освіти України, НАПН України, почесними знаками «Відмінник народної освіти УзРСР», «Відмінник освіти України», медалями «Ветеран праці», «60-років Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 рр.» «За наукові досягнення», «К. Д. Ушинський», медалями Пушкіна, Сковороди, Золотою медаллю «60 років Товариства «Знання» України».

Є. П. Голобородько підтримує наукові зв'язки з різними науковими центрами України та вченими зарубіжних країн – Росії, Білорусі, Молдови, Придністров'я, Польщі та ін.

Доктор педагогічних наук, професор Є. П. Голобородько – одна з відомих педагогічних постатей свого часу. Вона виховала не одну тисячу педагогічних працівників – учителів, завучів, директорів середніх навчальних закладів різних типів, керівників освітянських установ, учених, які працюють на різноманітних посадах (проректори, директори інститутів, завідувачі кафедр, викладачі вишів та ін.) не лише в Україні, а й у близькому та далекому зарубіжжі – у країнах СНД, Західної Європи, Близького Сходу, Америки. Учні видатного педагога – учені, поети, письменники, журналісти та інші фахівці – відіграють нині важливу роль у поступальному розвитку суспільства. Серед вихованців Євдокії Петрівни вирізняються її сини, яких вона виховувала разом із чоловіком – учителем, членом Спілки письменників України, заслуженим журналістом України Юрієм Костянтиновичем Голобородьком. Старший син – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики викладання суспільствознавчих і гуманітарних дисциплін КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» Ярослав Юрійович Голобородько – та молодший – доктор філологічних наук, професор, декан українського мовно-літературного факультету імені Г. Ф. Квітки-Основ'яненка Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, головний редактор журналу «Вивчаємо українську мову і літературу» Костянтин Юрійович Голобородько – є гідними наступниками справи своїх батьків.

Викладене вище свідчить про те, що Євдокія Петрівна достойно пройшла шлях від простого вчителя до видатного науковця, а творчий і практичний доробок талановитого вченого, мудрого наставника для молодих науковців, людини, яка все своє життя присвячує засіванню освітянської ниви – безмежний.

ТВОРЧИЙ ПОРТРЕТ

Не часто в цей світ приходять такі люди, які вражають своєю яскравістю і самобутністю. Людяність, інтелігентність, працелюбність, професіоналізм, толерантність у вирішенні складних питань вітчизняної освіти в умовах сьогодення, душевна чуйність, прагнення прийти на допомогу в будь-яких життєвих ситуаціях – лише частка портрету особистості Євдокії Петрівни Голобородько.

Тож вітаємо Євдокію Петрівну з ювілеєм і бажаємо довголіття, творчих злетів, наснаги, аби формувати ще не одне покоління науковців, які будуть гідні своєї справи.

*Назаренко Л. М., Одайник С. Ф.**

КЕРІВНІ РОЛІ В ПРОФЕСІЙНІЙ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЄВДОКІЇ ПЕТРІВНИ ГОЛОБОРОДЬКО

Будучи ще ученицею 3-4 класів Проценківської початкової малокомплектної школи, була старостою класу, зрідка заміняла вчителя на уроках протягом 1-2 днів на тиждень, коли він був на виїзних нарадах.

У 5-7 класі Зеленівської школи була старостою класу, редактором шкільної газети, головою учкому, а також була на заміні вчителя української мови і літератури (1-2) уроки.

Навчаючись у Херсонському педагогічному училищі – староста групи, редактор газети, головою профкому педагогічного училища (3 роки), староста хору, староста гуртка декламаторів.

Під час навчання у Херсонському педагогічному інституті на філологічному факультеті – член профспілкового комітету інституту, член редколегії факультетської стінної газети.

Працюючи в Херсонській школі-інтернаті №1 була класним керівником, відповідальною за учнівське самоврядування, старостою групи молодих фахівців (учителів, вихователів).

Трудову діяльність продовжила в Бериславському педагогічному училищі, де разом з професійною діяльністю входила до складу партійного бюро, була старостою методобеднання викладачів-словесників.

Більшу частину трудових років Євдокія Петрівна віддала Херсонському педагогічному інституту ім. Н. К. Крупської, зокрема філологічному факультету (41 рік). У ньому вона була членом і секретарем партійного бюро, завідувачем кафедри російської мови (5 років), завідувачем кафедри лінгводидактики (10 років), заступником декана (7,5 років), редактором збірників наукових праць, методичних журналів, куратором студентських груп, керівником педагогічного експерименту в Білозерському районі (у річці Всеукраїнського експерименту

* © Назаренко Л. М., Одайник С. Ф.